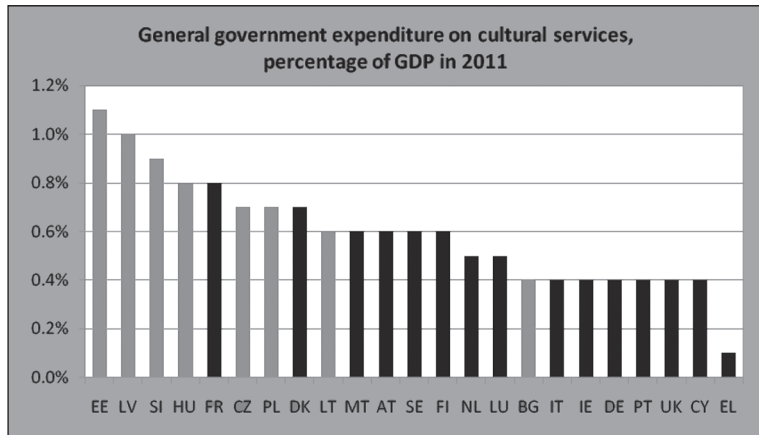

Současná situace financování v kultuře

Krize veřejných zdrojů

Financování kulturních institucí a akcí v České republice a v celé Evropě je dlouhodobě spojeno především s podporou z veřejných zdrojů. Státní instituce stejně jako samosprávní celky mají ve svých rozpočtech položky na kulturu stabilně zavedeny a různými způsoby financují potřebné (dle svého výběru) kulturní akce a instituce. Z následujícího grafu je zřejmé, že financování kultury z veřejných zdrojů (zahrnuje centrální a místní zdroje) v evropských zemích tvoří znatelnou část HDP.

Státní výdaje na služby v kultuře v Evropě vyjádřené v procentech HDP v roce 2011¹

¹ REGIONAL OBSERVATORY ON FINANCING CULTURE IN EAST-CENTRAL EUROPE: Memo July 2013 [online]. [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: <http://www.budobs.org/narchive/14-memo/412-memo-august-2013.html>.

Bohužel, tento segment tzv. „kulturních služeb“ nezahrnuje jen „kulturu“ v tom rozsahu, v jakém bychom ji možná vidět chtěli, a obsahuje širší oblast financování „rekreace, kultury a náboženství“ (relevantnější statistiky nejsou k dispozici). V průměru jsou výdaje (podle statistik OSN) v rámci této kategorie členěny následujícím způsobem (údaje z roku 2011):

- Sport a rekreace 37 %
- Služby v kultuře 46 %
- Státní vysílání a vydavatelské služby 9 %
- Náboženství a komunitní služby 5 %
- Jiné 3 %

Z porovnání s ostatními oblastmi státních výdajů jsou kulturní výdaje sice na konci pomyslného žebříčku pěti vybraných priorit, ale na druhou stranu stále zůstávají prioritou, jak ukazují údaje z roku 2004 (průměr 27 zemí EU v % HDP):

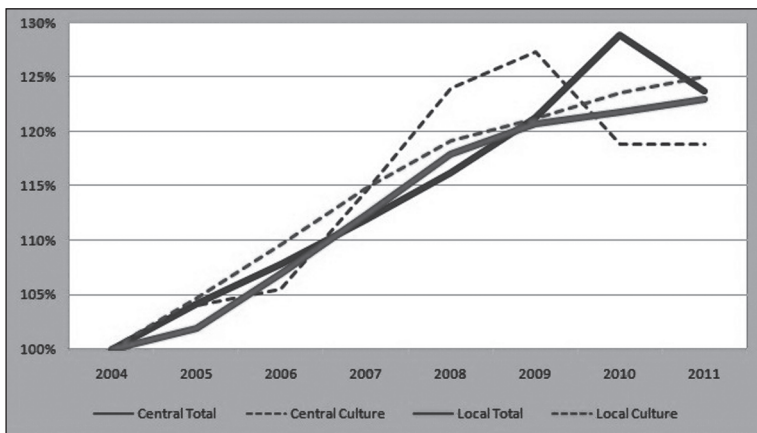
- Zdravotnictví 6,6 %
- Vzdělávání 5,2 %
- Veřejný pořádek a bezpečnost 1,8 %
- Obrana 1,6 %
- Rekreace, kultura a náboženství 1,1 %

Do roku 2008 sice výdaje na kulturu ve srovnání s ostatními oblastmi výrazněji stoupaly a tvořily jasnou prioritu rozvoje. Od roku 2008 lze však zaznamenat jejich znatelný pokles jak relativní (ve srovnání s ostatními prioritami, zejména pak s oblastí zdravotnictví), tak i absolutní (v celkově vynaložených částkách).

Ekonomická krize vyžadovala a vyžaduje stále větší intervence ze státních zdrojů pro udržení funkčního trhu. Zvyšující se nároky na další části státního rozpočtu (zejména v sociální a zdravotnické oblasti) způsobily určitý odklon od kultury jako priority programů vládnoucích stran a vyústily ve snížení rozpočtů. Z výzkumu 16 zemí střední a východní Evropy vyplývá, že se centrální

ní (státní) zdroje na kulturu snižují a malý (možná krátkodobý) nárůst z místních (samosprávních) zdrojů ubývající zdroje není schopen nahradit.

Jak ovlivnila ekonomická krize financování kultury ze státních zdrojů²

Graf ukazuje vývoj financování kulturních institucí a projektů v Evropě (průměr 16 zemí) v posledních deseti letech. Je z něj zřejmé, že zejména v letech 2007–2009 byl nárůst kulturních výdajů z centrálních zdrojů poměrně výrazný. Poté však převážily jiné priority a od roku 2009 zaznamenaly kulturní výdaje výrazný pokles (zejména v oblasti financování centrálních kulturních institucí). Mnohé kulturní instituce a akce se díky tomuto trendu dostaly do finančních potíží a panuje mezi nimi všeobecná nejistota, „co bude dál“. Rozhodně nejsou samy, kdo se v takové situaci ocitly.

2 REGIONAL OBSERVATORY ON FINANCING CULTURE IN EAST-CENTRAL EUROPE: Memo July 2013 [online]. [cit. 2013-11-02]. Dostupné z: <http://www.budobs.org/narchive/14-memo/412-memo-august-2013.html>.

Diverzifikace zdrojů a fundraising

Všechny organizace občanské společnosti (OOS) v České republice a v celém středo- a východoevropském prostoru procházejí v současnosti významným transformačním obdobím. Po dlouhých letech finanční podpory z různých zahraničních zdrojů (USA, GB, Severské státy a zejména EU) dochází k postupnému, zato citelnému úbytku institucionální podpory, a to jak ze soukromých zdrojů, tak z veřejných rozpočtů. Možnosti státní podpory činnosti těchto organizací jsou limitované a v mnoha případech se snižují též. OOS, které se zabývají rozvojem kultury, nejsou výjimkou. Mnohé z nich se tak ocitají ve finanční tísní či přímo krizi. Zejména ty organizace, které dlouhodobě nerozvíjely jiné než institucionální zdroje, řeší akutní hrozbu nedostatku zdrojů v nadcházejících letech. Mnoho cest řešení jim nezůstává – buď omezí svoji činnost podle možností zdrojů stávajících (s reálnou hrozbou, že zaniknou společně s nimi) nebo si prostředky vydělají vlastní činností a zároveň se zaměří na rozvoj profesionálního fundraisingu a dlouhodobé plánování rozvoje soukromých zdrojů.

Podpora OOS ze soukromých zdrojů (tedy vesměs od individuálních dárců a od firem) je v České republice mírně na vzestupu a navzdory dlouhodobé finanční krizi dokonce v posledních třech letech roste, v roce 2010 o 2,27 % a v roce 2011 o 5,39 %, kdy dosáhla celkové evidované výše 3 806 642 000 Kč. Evidované dárcovství jednotlivců, kteří svůj daňový základ snížili o poskytnuté dary, dokonce dosáhlo v roce 2012 svého historického maxima a přesáhlo 1,5 miliardy korun. U firem byl naopak zaznamenán mírný odliv počtu dárců. Rostou průměrné dary u jednotlivých dárců i u firem. Zejména potenciál rozvoje individuálního fundraisingu v České republice je vysoký. Většina potenciálních významnějších dárců dosud nebyla oslovena (pomineme-li plošně a anonymní typy fundraisingových metod, jako jsou sbírky či mediální kampaně). Vztahy s dárci nejsou profesionálně kultivovány.